

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

**УДК 37.032
ББК 85я43**

**© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2019**

ІІІ. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Світлана Сімакова

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРАЗНОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ
В.А. МОЦАРТА ЯК СКЛАДОВА ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 92

М.О. Ткаченко, Єлизавета Ісичко

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОПІСЕННОЇ
КУЛЬТУРИ (ВИДАТНІ ПОСТАТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКОВОЇ ДУМКИ) ... 98

Анастасія Солонченко

МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА ПТУШКІНА ВОЛОДИМИРА
МИХАЙЛОВИЧА 104

Вікторія Тризна

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ МИКОЛИ МОЗГОВОГО 108

Тетяна Веремчук

ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСАНДРА БІЛАША (ПОСТАТІ ЗОЛОТОЇ
ДОБИ РАДЯНСЬКОЇ ЕСТРАДИ) 113

Марія Золотарьова

ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ ОКСАНИ ПЕТРУСЕНКО 118

Вероніка Гамарко

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ І ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАВСЬКОГО СТИЛЮ О.В.
ОБРАЗЦОВОЇ 123

М.О. Ткаченко, Павло Зеленюк

СТИЛІСТИКА ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ В. ІВАСЮКА ЯК ЧИННИК
РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ МУЗИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ 129

УДК 78.071.2

Марія Золотарьова

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди
факультет мистецтв, білмв група*

ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ ОКСАНИ ПЕТРУСЕНКО

Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент В.А. Кузьмічова

В статті розглядаються особливості вокальної творчості О. Петрусенко. Особлива увага приділяється її особистому внеску в світову вокальну культуру. Ми акцентуємо увагу на її вокальному репертуарі, що включає оперну та камерну творчість.

Ключові слова: *вокальна творчість, опера, українська пісня, мистецький процес.*

The article deals with peculiarities of O. Petrusenko's vocal creativity. Particular attention is paid to her personal contribution to world vocal culture. We focus on her vocal repertoire, including opera and chamber music.

Keywords: *vocal creativity, opera, Ukrainian song, artistic process.*

Постановка проблеми та актуальність. Вивчення та аналіз музикознавчої та мистецтвознавчої літератури показує, що інтеграція національної системи освіти у світовий соціокультурний простір пов'язана з пошуком нових шляхів формування професійної культури педагога-музиканта, здатного вільно орієнтуватися в українських культурних надбаннях, розуміти їх ціннісний контекст, та втілювати у музично педагогічному виконавстві. Підготовці майбутнього викладача музичного мистецтва сприятиме його адаптація до світового культурного середовища, та засвоєння загальнокультурних цінностей.

Творча спадщина досягнень творчості О. Петрусенко, залишається недостатньо вивченою в системі музичного навчання магістрів факультету мистецтв.. Вона підкорила публіку не лише чарівним, широкого діапазону

вокалом, виразною дикцією, а й витонченим артистизмом, найвищою культурою, красою та елегантністю, багатою душевною красою до якої тягнулися усі хто з нею спілкувався. Вивчення вокальної творчості О. Петрусенко сприятиме професійному становлені майбутніх викладачів музичного мистецтва.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вивчення та аналіз різних джерел свідчить що вивченням творчості видатної української співачки О. Петрусенко займалися, музикознавці і вчені педагоги М. Кагарлицький, Г. Філіпенко, В. Заєць, В. Затуливітер, А. Данченко, В. Грабовський, В. Горбатюк, Л. Горлач, Б. Бернарський, И. Любимова, Н. Корж.

Мета статті. Ознайомитися з особливостями вокальної творчості видатної української співачки О. Петрусенко.

Виклад основного матеріалу. 20-30 р. XX ст. характеризуються появою нових імен в історії української культури і українського театру зокрема на перший план виходить вокальне мистецтво, його розвиток і втілення пов'язане з видатними іменами представників української вокальної школи такими як: С. Крушельницька, З. Гайдай, М. Гришко, И Паторжинским, М. Литвененко – Вольгемут.

З цього періоду починається розвиток української вокальної музики та народної пісні. Зокрема найкращим чином вона втілювалася в творчості О.Петрусенко [4, с. 6].

О. Петрусенко – символ пісенної душі українського народу володарка унікального лірико – драматичного сопрано, що вирізнявся величезним діапазоном звучання і особливою душевністю. Вона жила піснею і вміла передати її первозданну красу і силу. Часом здавалося, що це не людський голос звучить, а бушує непереборна стихія, яка заволодіває думками, обіймає душу і кудись нестримно несе на своїх крилах. Ця стихія нібито роздирала і саму співачку. Нечуваний темперамент, високе творче горіння , натхнення великого художника завжди полонили в ній. У її безмежно чарівному голосі було стільки

життя з усіма її фарбами, стільки сили і мужності, що не піддатися його своєрідній красі було неможливо. [1, с. 235].

Влітку 1923 року О. Петрусенко стала студенткою Київського музично - драматичного інституту імені М. Лисенка. Вона наполегливо студіює основи вокальної техніки, слухає лекції музичних дисциплін у професора Г. Беклемішева. Тут здійснилася її мрія – вчитися у видатного українського педагога О. Муравйової. О. Петрусенко, мов заворожена, стежила за своєю вчителькою, ловила кожну фразу.

На все життя запам'ятала О. Петрусенко слова, О. Муравйової “Щоб стати хорошою оперною співачкою, треба мати тут, вона показувала на голову, тут, – показувала на голосниці, і тут, – показувала на серце. На своїм віку я чула багато прекрасних голосів, а коли бракувало одного з компонентів, –то виходила з них звичайна пересіченість”. Виконуючи різні вправи на стабілізацію дихання, на рівність звучання тонів, півтонів, згладжування регістрів, збереження тембру звуку від гранично низьких до гранично верхніх нот, а також вправи на різні інтервали – кварта, квінти, октави, децими зі збереженням грудного звучання, вправи для рухливості й гнучкості голосу в різних темпах, О. Петрусенко шліфувала свій голос, готуючись до кар'єри оперної співачки [2, с. 222].

Творчий доробок співачки включав партії з опер українських композиторів (М. Лисенка «Наталка-Полтавка», С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм»), зарубіжних композиторів (Дж. Пуччіні «Тоска», Дж. Верді «Аїда», Ш. Гуно «Фауст»). Безцінними залишилися її записи на платівки українських народних пісень («В кінці греблі шумлять верби»).

«Віють вітри», «Ой не світи, місяченьку», «Спать мені не хочеться», «Стоїть гора високая» та ін.). Зовсім по- іншому виконувала О. Петрусенко веселі та жартівливі пісні: «Ой джигуне, джигуне» обробка О. Сандлера, «Гандзя», «Чом, чом не прийшов» обробка О. Чишка, «Ходить гарбуз по городу» обробка Н. Скоробагатько, «Солоха» обробка Л. Кауфмана. З не меншим успіхом співала вона партії Ярославни в опері «Князь Ігор» О. Бородіна, Наташі в

«Русалці» А. Даргомижского і Лізи в «Піковій дамі» П. Чайковського. О. Петрусенко не припиняє займатися вокалом і акторською майстерністю під керівництвом професійних викладачів, продовжуючи удосконалюватися як оперна співачка. Долі втілених нею образів, вона буквально проживала на сцені

В 1924 році О.Петрусенко тріумфально дебютувала на сцені Казанського оперного театру в опері «Черевички». О. Петрусенко співала в Казані не тільки на оперній сцені, ай на концертних майданчиках.

Природа щедро обдарувала Оксану Петрусенко - дала їй високу поставу, дивовижну вроду, заворожливу посмішку, лагідну вдачу, кмітливий розум, палке серце, м'який, світлий характер, здатний на всепрощення і самопожертву, виняткову музикальність та працездатність, що допомогло їй, малоосвіченій, піднятися до рівня високої виконавської культури. Спів її був яскравим і неповторним, з красивою дикцією і артикуляцією. У величезних залах без всяких мікрофонів було чути кожне її слово. Також співачка мала неабиякий акторський хист, який під опікою корифея української сцени, театрального режисера П. Саксаганського загравав усіма барвами [5, с. 281].

Красивий самобутній голос – лірико-драматичне сопрано О. Петрусенко ніколи не сплутаєш із жодним іншим. Співачка мала соковитий, унікально виразний голос величезного діапазону (Іван Семенович Козловський пише, що «їй було притаманне специфічне звуковедення: вона співала у високому регістрі майже оголеним звуком, який водночас звучав красиво»), яскравий драматичний талант. Віртуозне володіння вокальною технікою, могутнє форте, прозоре піанісімо, тонке філірування звука, яскравий акторський талант – усе це завжди було підпорядковано створенню незабутніх вокально-сценічних образів. Глядачі і критики звертали увагу на те, що вона свої ролі не тільки співає, а вживається в них «досягаючи високого ступеня художньої правди, вона була наділена величезною спостережливістю, від природи була багатогранною натурою» [3, с. 108].

Висновок. У продовж творчої діяльності О. Петрусенко працювала самовіддано, то завойовуючи не тільки любов слухачів, а й визнання музичної

критики. Секрет її надзвичайного успіху полягав у безпосередності й щирості виконання, в живому почутті, з яким співачка вміла передати всю красу української народної пісні та глибину переживань своїх оперних героїнь. О. Петрусенко володіла талантом збуджувати в душах слухачів благородне хвилювання, зігрівати серця людей.

Список використаних джерел

1. Кагарлицький М.Ф. Оксана Петрусенко. Київ, 1983. с. 235 - 236
2. Оксана Петрусенко. Спогади. Листи Матеріали упорядкування М. Кагарлицького і Г. Філіпенка. Київ.
3. Кузьмічова В.А. Деякі аспекти професійної вокальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів / Проблеми сучасної педагогічної освіти Сер.: Педагогіка і психологія 36. статей: Ялта: РВВКГУ, 2014.Вип. 43. Ч.3. С. 107 - 112
4. Н. Корж Великая певица Украины // Слобода.1995р, с. 6
5. З.Зарубин Петрусенко Оксана Андреевна // Музыкальная энциклопедия. - М., 1978 с. 281